

Transitie na afloop van tijdelijke bescherming in België: de toekomstige uitdagingen

Verlag Beleidsevenement 21 April 2026

Tijdelijke bescherming loopt af op 4 maart 2027, en vooralsnog heerst er onduidelijkheid over een eventuele laatste verlenging met een jaar. Naarmate deze datum nadert, wordt het gebrek aan informatie over alternatieve statussen, evenals de afwezigheid van een nationaal plan voor de transitie uit de tijdelijke bescherming, met de dag alarmerender. Er is duidelijkheid nodig voor ontheemde Oekraïners en voor alle betrokken actoren op lokaal, regionaal, federaal en Europees niveau. Als er niet onmiddellijk actie wordt ondernomen, lopen meer dan 70.000 Oekraïners die momenteel in België verblijven een ernstig risico om van de ene op de andere dag hun rechten en perspectief te verliezen, waardoor ze zich niet kunnen voorbereiden op een toekomst na de tijdelijke bescherming. Om politieke aandacht te vestigen op de urgentie van deze kwestie en om informatie, ideeën en inzichten uit te wisselen over de toekomst van Oekraïense vluchtelingen die in België verblijven, organiseerden Caritas International, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Orbit en Ukrainian Voices een bijeenkomst voor beleidsmakers, administraties en organisaties die zich bezighouden met tijdelijke bescherming. Dit verslag bevat de **belangrijkste conclusies** van deze samenkomst.

De stand van zaken: de huidige situatie in Oekraïne, de plannen van ontheemden in Europa en de beleidsaanbevelingen van de EU

Keynote door Maryna Yaroshevych (Plaatsvervangend hoofd van de Raad voor Buitenlands Beleid, Ukrainian Prism)

In haar openingswoord benadrukte Maryna Yaroshevych de menselijke dimensie van het EU-beleid ten aanzien van Oekraïne. De afgelopen vier jaar heeft Rusland herhaaldelijk gebruik gemaakt van de strenge winterse omstandigheden in Oekraïne. Niettemin heeft Oekraïne zonet wat zij omschreef als de **'winter van veerkracht'** achter de rug. Ze confronteerde het publiek met de harde realiteit van slechts twee of drie uur elektriciteit per dag, waarin mensen moeten koken, zich wassen en alle andere essentiële taken moeten uitvoeren. Dit illustreert dat de oorlog niet beperkt blijft tot het front, maar ook aanwezig is in de huizen van Oekraïners.

Deze omstandigheden wijzen erop dat solidariteit geen 'abonnement' is dat men kan opzeggen wanneer het te kostelijk wordt; het moet worden volgehouden totdat het licht aan het einde van de tunnel verschijnt. Deze observatie benadrukt **de noodzaak van een beleid van waardigheid**: in plaats van ons te richten op programma's die mensen aanmoedigen om te vertrekken, moeten we prioriteit geven aan het ondersteunen van degenen die blijven.

Bovendien drong ze aan op de invoering van niet-discriminerende verblijfsprotocollen voor de duur van het conflict. Ze benadrukte dat, aangezien Oekraïense gezinnen doorgaans uit meerdere

generaties bestaan, het hanteren van voorwaardelijke criteria - zoals werk of inschrijving aan een universiteit - leidt tot de onvrijwillige terugkeer van niet-in aanmerking komende gezinsleden naar een oorlogsgebied. Om dit te voorkomen, stelt zij dat “voorwaarden” op basis van leeftijd, afkomst of economisch nut moeten worden opgeschort zolang de bedreiging voor de veiligheid voortduurt.

In het algemeen hekelde Maryna Yaroshevych de absurditeit van het idee om Oekraïners terug te sturen om “in de wachtkamer te zitten” totdat Oekraïne het EU-lidmaatschap krijgt, om vanaf dan weer als volwaardige Europese burgers te worden beschouwd. Het huidige beleid - of het gebrek daaraan – mist elke logica, met aanzienlijke humanitaire gevolgen. Ze sloot af met de waarschuwing dat een “**switch-off scenario**” koste wat kost **moet worden voorkomen**, aangezien dit tienduizenden mensen in een toestand van onzekerheid en desillusie zou achterlaten.

Panel 1: Transitie na afloop van tijdelijke bescherming

*Het eerste panel werd gemodereerd door **Olena Zavorina** (Vluchtelingenwerk Vlaanderen) en bestond uit volgende deelnemers: **Jeroen Maes** (Directeur afdeling Economische Migratie, Brussel Economie en Werkgelegenheid), **Erik Klaver** (waarnemend programmadirecteur, DG Oekraïense Ontheemden Nederland) en **Filipe van Huylenbroeck** (Juridisch expert migratierecht, Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering).*

Het eerste panel boog zich over **de alternatieve verblijfsopties, alsook over de voorwaarden en obstakels** die deze opties met zich mee kunnen brengen.

Er bestaan een aantal verschillende mogelijkheden om van verblijfsstatus te veranderen in België, waaronder werkvergunningen (gecombineerde vergunningen), vergunningen voor zelfstandigen, studentenvisum, de asielprocedure en diverse vormen van regularisatie. Tegelijkertijd wordt elk geval individueel beoordeeld en zijn de **voorwaarden vaak moeilijk te vervullen**.

De gecombineerde vergunning is al beschikbaar voor personen met tijdelijke bescherming en kan in de toekomst een stabielere verblijfsstatus bieden. Toch zijn er in Brussel tot nu toe slechts heel weinig aanvragen ingediend (78), voornamelijk door hoogopgeleide werknemers. Redenen hiervoor zijn onder meer de hoge inkomensvereisten en de complexiteit van de procedures. Bovendien vormen de **uiteenlopende voorwaarden in elke regio** een groot obstakel. In Vlaanderen is de toegang tot zogenaamde ‘knelpuntberoepen’ bijvoorbeeld beperkter dan in Brussel. Er werd benadrukt dat mensen niet moeten aarzelen om na te gaan of ze aan de voorwaarden voldoen, aangezien het verkrijgen van een gecombineerde vergunning enkele maanden in beslag neemt.

In Nederland wordt al gewerkt aan een overgangperiode van drie jaar. Het hoofddoel blijft de wederopbouw van Oekraïne, waarbij vier beleidsdoelstellingen centraal staan: (1) bescherming bieden zolang dat nodig is, (2) terugkeer bevorderen en ondersteunen, (3) de druk op de diensten binnen de asielketen zo laag mogelijk houden, en (4) participatie maximaliseren. Dit heeft geleid tot een aanpak die uit drie onderdelen bestaat. Ten eerste, een terugkeerprogramma in combinatie met steun voor de wederopbouw, aangezien er mensen nodig zullen zijn om Oekraïne weer op te bouwen. Ten tweede, door mensen zoveel mogelijk aan te moedigen om over te

stappen op reguliere vergunningen, om de druk op de sociale en asiendiensten te verminderen. Ten slotte, en het meest opvallend, is de invoering van een driejarig “**overgangsdokument**”. In Nederland is het zo dat alle aanvragers van tijdelijke bescherming automatisch ook internationale bescherming hebben aangevraagd. Door dit transitiedokument aan te bieden aan Oekraïners die hun asielaanvraag intrekken, wil men tegelijk voorlopige rechtszekerheid bieden en voorkomen dat het asielsysteem overbelast raakt.

De reacties van de andere panelleden maakte duidelijk dat het contrast met de Belgische aanpak – waarin elk initiatief en gecoördineerde aanpak vooralsnog ontbreekt - nauwelijks groter kan zijn. Bestaande mechanismen zijn hier (nog) niet aangepast aan de specifieke situatie van Oekraïners. Ook het **gebrek aan duidelijke en toegankelijke informatie** werd als problematisch en een van de grootste uitdagingen aangemerkt. Het is belangrijk dat werkgevers, onderwijsinstellingen en lokale overheden worden betrokken bij het verspreiden van informatie over de beschikbare mogelijkheden. Om dit doel te bereiken is echter een **duidelijk en coherent beleidskader nodig**. Zowel de panelleden als de andere deelnemers benadrukten dat er dringend beleidsbeslissingen moeten worden genomen en informatie moet worden verstrekt, en dat op beide vlakken de angst voor secundaire migratiebewegingen geen rol mag spelen, aangezien er praktische oplossingen bestaan om het effect van nationale maatregelen in dat opzicht te mitigeren.

Vragen & opmerkingen uit het publiek

- Er werd bezorgdheid geuit over de administratieve capaciteit om verblijfsvergunningen te verwerken, met name in een scenario waarin veel mensen tegelijkertijd een statuswijziging zouden aanvragen.
- Na verschillende jaren hebben sommige tijdelijk ontheemden hier een leven opgebouwd en willen ze een meer permanente verblijfsstatus verkrijgen. Het Europese rechtsinstrument van langdurig verblijf zou daarbij kunnen helpen. Het is echter niet mogelijk om langdurig verblijf aan te vragen zolang men onder de tijdelijke beschermingsregeling valt: men moet de aanvraag indienen terwijl men een niet-uitgesloten verblijfsstatus heeft (bv. een gecombineerde vergunning of gezinshereniging). De jaren van verblijf onder tijdelijke bescherming tellen juridisch gezien echter wel mee voor de vijf jaar die nodig zijn om deze permanente verblijfsstatus aan te vragen. Dit maakt kwestie van de transitie naar andere verblijfsstatussen nog belangrijker. Hier zouden beleidskeuzes kunnen worden gemaakt om zowel de toekomstige druk op de overheidsinstanties te verlichten als de transitie te vergemakkelijken. Hierbij moet er wel voor worden gewaakt dat er geen sprake is van discriminatie ten opzichte van andere derdelanders.
- De vraag blijft hoe informatie over alternatieve verblijfsvergunningen, de voorwaarden daarvoor en bewustmaking over het tijdstip van het indienen van verblijfsaanvragen, grondig en tijdig aan Oekraïners zal worden gecommuniceerd.

Panel 2: Terugkeer, wederopbouw en regularisatie

Het tweede panel was gemodereerd door **Yevgenia Bondarenko** (Caritas International) en bestond uit volgende deelnemers: **Laetitia Van der Vennet** (Beleidsmedewerker Regularisatie, PICUM), **Pierre Verbeeren** (voormalig Oekraïne-coördinator, DG Department of Social Action, OCMW Brussel) en **Laurens Dickx** (Re-integratiebegeleider voor Oekraïne, Caritas International).

Tijdens het tweede panel werden de alternatieven voor personen die niet in aanmerking komen voor een overstap naar een andere bestaande verblijfsstatus besproken. Er werd gekeken naar de mogelijkheid van terugkeer, de organisatie en de voorwaarden daarvoor, evenals naar nieuwe verblijfsmogelijkheden. Er werd speciale aandacht besteed aan de noden van kwetsbare groepen en het belang van een overgangperiode.

Het panel begon met een discussie over de **stand van zaken met betrekking tot (vrijwillige) terugkeer** naar Oekraïne, een programma waarin Caritas International samen met Fedasil en de IOM als partner optreedt. Momenteel keren maar heel weinig mensen met re-integratieondersteuning terug naar Oekraïne: er waren slechts 11 gevallen in 2025. Een belangrijk deel van het probleem ligt in het **ontbreken van specifieke maatregelen** die zijn afgestemd op de Oekraïense context. Oekraïne valt onder de categorie ‘visumvrije landen’, wat betekent dat terugkeerders alleen medische ondersteuning krijgen. Caritas Oekraïne heeft erop gewezen dat dit niveau van hulp onvoldoende is voor mensen die terugkeren naar een land dat volledig in oorlogssituatie verkeert en waar mensen te maken zullen krijgen met onveiligheid, verwoeste woningen, beperkte kansen op werk en verzwakte lokale voorzieningen. Terugkeer naar Oekraïne moet te allen tijde vrijwillig, weloverwogen, veilig en waardig zijn, en de begeleiding moet realistisch zijn en afgestemd op het individu.

Bovendien zijn er in het kader van de planning voor terugkeer en wederopbouw momenteel maar weinig maatregelen getroffen voor **mensen in kwetsbare situaties**. Hetzelfde geldt voor **personen die niet willen terugkeren**. Er is een groeiend besef van deze uitdagingen binnen de lidstaten: recent onderzoek wijst uit dat tussen de 24 en 50 procent van de jonge Oekraïners van plan is in de gastlanden te blijven. Niettemin blijkt uit enquêtes van de IOM dat veel mensen bereid zouden zijn terug te keren “als de omstandigheden goed zijn”. Terugkeer kost tijd. Deze overweging is een van de redenen geweest voor eerdere besluiten van de EU om de tijdelijke bescherming te verlengen. De komende maanden zullen naar verwachting meer duidelijkheid brengen over een mogelijke verlenging van de tijdelijke bescherming. Toch is het duidelijk dat sommige andere lidstaten momenteel verder zijn met het ontwikkelen van maatregelen voor deze specifieke groepen.

Er blijven bezorgdheden rond wat er zou gebeuren als de tijdelijke bescherming afloopt zonder dat er overgangsmatregelen beschikbaar zijn. Veel Oekraïners zouden dan in een situatie van onwettig verblijf terecht kunnen komen, met ernstige sociale en juridische gevolgen, eventueel zelfs gedwongen terugkeer.

De federale structuur van België brengt extra uitdagingen met zich mee. Naast het federale niveau zijn de bevoegdheden verdeeld over drie gewesten en 565 gemeenten. Daardoor is het voor Oekraïners vaak onduidelijk welk bestuursniveau waarvoor verantwoordelijk is. Het contrast tussen de situatie in 2022 en vandaag de dag kan nauwelijks groter zijn. In 2022 leidde een sterke

maatschappelijke mobilisatie ter ondersteuning van Oekraïners tot snelle en doortastende beleidsmaatregelen. Vandaag lijkt dit momentum drastisch te zijn afgenomen. Gemeenten zijn het best geplaatst om duidelijkheid te bieden; bij gebrek aan een duidelijk nationaal plan zijn ze echter gedwongen om geval per geval te blijven improviseren.

Er is een lokale, **gemeenschapsgerichte aanpak** nodig. Zonder empirisch onderbouwde gegevens blijft dit echter moeilijk. Het gebrek aan betrouwbare gegevens en prognoses is een zorg die alle panelleden delen. Zal België in staat zijn om zo'n significante groep mensen op te vangen als de bescherming plotseling zou worden stopgezet? In vergelijking met het Nederlandse voorstel voor een exitstrategie (zie vorig panel) vormt dit een bijzonder ernstige zorg in het licht van de mogelijke beëindiging van de tijdelijke opvang volgend jaar. Onder de huidige omstandigheden zouden organisaties grotendeels op zichzelf aangewezen zijn om de situatie het hoofd te bieden.

Bij gebrek aan doortastend overheidsoptreden zou het **maatschappelijk middenveld** zowel op nationaal als op Europees niveau een kunnen spelen. Zonder concrete voorstellen vanuit het maatschappelijk middenveld bestaat het risico dat de solidariteit geleidelijk afneemt. Bovendien zouden ngo's de grensoverschrijdende samenwerking kunnen versterken en als brug fungeren tussen de lidstaten – bijvoorbeeld door de programmadirecteur verantwoordelijk voor de Nederlandse exitstrategie uit te nodigen om in België expertise te delen. Op nationaal niveau blijven ngo's een van de belangrijkste actoren in de sociale integratie van migranten. Hoewel beleidsmakers ernaar streven te voorkomen dat mensen zonder papieren raken, staan ze vaak ver af van de realiteit op het terrein. Het maatschappelijk middenveld speelt daarom een cruciale **brugfunctie** tussen het politieke niveau en de betrokken groep.

Vragen & opmerkingen uit het publiek

- Zodra de tijdelijke bescherming afloopt, kan een groot deel van de ondersteuning die nodig is voor integratie en toegang tot de arbeidsmarkt verdwijnen. Vanuit het oogpunt van re-integratie vormt het plaatsen van mensen in onzekere situaties het minst gunstige uitgangspunt. Er zijn nog geen garanties voor ondersteuning van kwetsbare groepen na een (plotselinge) beëindiging van de tijdelijke bescherming.
- Er wordt bezorgdheid geuit over de toegang tot sociale steun voor Oekraïners in de toekomst. Die regelingen verschillen per lidstaat. In het kader van de tijdelijke bescherming is die relatief vergelijkbaar, maar **regeringen bouwen deze steun duidelijk af**. In deze context wordt de kwestie van een toekomstige verblijfsstatus bijzonder belangrijk. Polen werd aangehaald als voorbeeld van goede praktijken. Het land voerde een "omnibus-vergunning" in voor alle personen die vóór een bepaalde datum tijdelijke bescherming hadden ontvangen, waardoor juridische duidelijkheid werd verschaft. Aan deze vergunning is echter geen sociale steun verbonden, wat zeer problematische gevolgen heeft. Bij gebrek aan een voorstel op Europees niveau waarin wordt uiteengezet wat een passend toekomstig verblijfsrecht zou moeten inhouden, zal het waarschijnlijk aan nationale beleidsmakers zijn om dit vorm te geven, waarbij de toegang tot sociale ondersteuning mogelijk wordt beperkt.

Slotwoord

Door Julie Lejeune (Directrice ECRE)

In haar slotwoord gaf Julie Lejeune een overzicht van de inzichten die gedurende de ochtend naar voren waren gekomen en deelde zij de voorstellen en zorgen van ECRE. Zie referenties:

- OVERGANG NAAR WAT? Beschikbare rechtsstatussen na tijdelijke bescherming voor ontheemden uit Oekraïne – Werkdocumenten¹
- Beleidsnota nr.2 | Prognoses voor de terugkeer van vluchtelingen naar Oekraïne te midden van de aanhoudende oorlog en onzekerheid²

Belangrijkste conclusies

- Er is nood aan een proactieve, in plaats van een reactieve nationale aanpak betreffende overgangsmaatregelen. Een passieve strategie waarbij mensen in het ongewisse worden gelaten, werkt contraproductief en komt noch de ontheemden zelf, noch de Belgische samenleving ten goede. Andere landen, waaronder Nederland, blijken al stappen te hebben gezet in de richting van een transitiebeleid. Het gebrek aan enig plan op Belgisch niveau staat daarmee in schril contrast.
- Informatie over verblijfsopties moet op een duidelijke en tijdige manier worden verstrekt om te voorkomen dat overheidsinstanties overbelast raken, dat paniecreacties ontstaan, dat informatie versnipperd raakt en dat onjuiste informatie wordt verspreid. Verdere vertraging kan de mogelijkheden om over te stappen naar een andere status negatief beïnvloeden of kan leiden tot hiaten in de periode van wettig verblijf.
- Kennis gebaseerd op data, die een duidelijk beeld geeft van de verschillende categorieën van personen die onder de TP vallen en hun plannen, kan bijdragen aan het ontwikkelen van doeltreffende beleidsmaatregelen.
- Specifieke maatregelen zijn nodig voor kwetsbare groepen, waarbij de nadruk ligt op menselijke waardigheid in plaats van op onrealistische verwachtingen op vlak van zelfredzaamheid.
- Bij het beoordelen van de mogelijkheid tot terugkeer moeten we niet alleen rekening houden met de veiligheidssituatie, maar ook met de vraag of mensen op een duurzame manier kunnen terugkeren (rekening houdend met huisvesting, toegang tot gezondheidszorg, hun specifieke kwetsbaarheden, enz.)
- Er moet een realistische overgangperiode voor vrijwillige terugkeer worden geboden om het risico van onwettig verblijf en een plotselinge 'switch-off'-scenario te voorkomen.
- Het maatschappelijk middenveld kan een brugfunctie vervullen tussen het politieke niveau en de betrokken personen.

¹ European Council on Refugees and Exiles, in cooperation with the Brussels school of governance, February 2026, available in English [here](#).

² UNHCR, 2 February 2026, available in English [here](#).